

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่
กรณีศึกษาการถ่ายทอดความรู้เรื่องผักพื้นบ้านของชุมชนในภาคตะวันออกของประเทศไทย

**Indigenous Knowledge Transfer to a Young Generation: A Case of Indigenous
Vegetable Knowledge Transfer of Eastern Communities of Thailand**

ล้นทม จอนจบทรง
ฉนกร ชรรมนนญวริศ

การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ปีการศึกษา 2552

ชื่อเรื่อง	กระบวนการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ กรณีศึกษาการถ่ายทอดความรู้เรื่องผักพื้นบ้านของชุมชนในภาค ตะวันออกของประเทศไทย
ผู้วิจัย	ลั่นทม จอนจวบทรง และ ณัฏกร ธรรมบุญวิศ
สถาบัน	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ปีที่พิมพ์	2555
สถานที่พิมพ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
แหล่งเก็บรายงานฉบับสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
จำนวนหน้างานวิจัย	171 หน้า
คำสำคัญ	การถ่ายทอดความรู้ ความรู้ท้องถิ่น ความรู้เรื่องผักพื้นบ้าน ภาค ตะวันออก
ลิขสิทธิ์	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของชุมชนที่ยังคงให้ความสำคัญกับความสำคัญของความรู้ท้องถิ่นและกระบวนการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นจากคนแต่ละรุ่นในชุมชนสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อสรุปเป็น โมเดลการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นเรื่องผักพื้นบ้านภาคตะวันออกของประเทศไทย โดยศึกษาผ่านกระบวนการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นเรื่องผักพื้นบ้านของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ด้วยวิธีการศึกษาการวิเคราะห์เรื่องเล่า (Narrative analysis) โดยทำการเก็บข้อมูลจากการเล่าเรื่องของชาวบ้านที่มีความสนใจในเรื่องผักพื้นบ้านในอำเภอสนามชัยเขต และอำเภอท่าตะโก จังหวัดฉะเชิงเทราจำนวน 11คน และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ส่งเสริมเรื่องผักพื้นบ้านในพื้นที่ 1 คน และการสังเกตการณ์ของนักวิจัย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเข้ารหัสและจัดหมวดหมู่ โดยจัดตามประเด็นของเนื้อหาที่ค้นพบ และกรอบการวิจัย

การศึกษาแสดงให้เห็นว่า ชุมชนในภาคตะวันออก ใน 2 อำเภอ ของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย 3 กระบวนการย่อย ๆ คือ 1) กระบวนการถ่ายทอด 2) กระบวนการรับรู้ และ 3) กระบวนการสร้างความเข้าใจ และการเรียนรู้ โดยแต่ละกระบวนการมีการพิจารณาคัดเลือกความรู้ในการถ่ายทอด และรับความรู้ โดยความรู้แต่ละเรื่องจะมีวิธีการสำหรับแต่ละ

กระบวนการที่แตกต่างกัน นอกจากนั้น ในแต่ละช่วงเวลาก็มีวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากสภาพแวดล้อมต่างกัน และสภาพสังคมก็เปลี่ยนไป โดยที่แต่ละเรื่องของความรู้ และช่วงเวลามีวิธีการถ่ายทอดความรู้ในกระบวนการที่แตกต่างกันโดยปรากฏการณ์เหล่านี้ได้นำมาเสนอเป็นโมเดลการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นเรื่องผักพื้นบ้านของชุมชนในภาคตะวันออก เพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนในภาคตะวันออกที่สนใจกระบวนการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นได้นำไปประยุกต์ใช้โดยโมเดลประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ เนื้อหาความรู้ กระบวนการถ่ายทอดความรู้ ผู้รับการถ่ายทอดความรู้และผู้ถ่ายทอดความรู้ บริบทในการถ่ายทอดความรู้ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารข้อมูลโดยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารข้อมูลที่สนับสนุนการถ่ายทอดความรู้เรื่องผักพื้นบ้านให้กับคนรุ่นใหม่ได้ ได้แก่เทคโนโลยีการจัดการเนื้อหาบนเว็บ และเทคโนโลยีเว็บ 2.0 เพื่อช่วยจัดการเนื้อหาความรู้ และเผยแพร่ความรู้เรื่องผักพื้นบ้านอย่างเป็นระบบและโต้ตอบได้ ซึ่งจะเป็นบริการที่เหมาะสมกับคนรุ่นใหม่

Research Title	Indigenous Knowledge Transfer to a Young Generation: A Case of Indigenous Vegetable Knowledge Transfer of Eastern Communities of Thailand
Researchers	Lanthom Jonjongsong Nataporn Thammabunwarit
Institution	Huachiew Chalermprakiet University
Year of Publication	2012
Publisher	Huachiew Chalermprakiet University
Source	Huachiew Chalermprakiet University
Number of Pages	171 pages
Keywords	Knowledge transfer, indigenous knowledge, indigenous vegetable knowledge, eastern region of Thailand
Copy right	Huachiew Chalermprakiet University

Abstract

This research seeks to explore knowledge transfer processes of indigenous vegetable knowledge to young generation in order to propose plausible indigenous knowledge (IK) transfer model for communities in east region of Thailand. This research used a qualitative method—narrative analysis. Data were collected through narrative inquiry and participant observation in 2 districts—Sanamchaikate and Thatakeab—of Chacheosao province. The respondents were 11 members of seven villages and an non-governmental work who has work for indigenous vegetable promotion in the areas. The data were analysed through theme analysis.

The findings of this research reveal that, the communities in two districts of Chacheosao province have indigenous knowledge transfer with three processes—knowledge transmission, knowledge acquisition and knowledge interpretation which all processes are associated with knowledge screening process. Significantly for this study, different periods of knowledge transfer have different methods of knowledge transfer. This is because environment and contexts have changed. All

phenomena found in this research were used to proposed plausible indigenous vegetable knowledge transfer which comprises five components—knowledge content, knowledge transfer processes, knowledge senders and receivers, contexts, and information technology and communication (ICT).

The ICT that can support indigenous vegetable knowledge transfer to young generation would be content management technology and Web 2.0 technology. These technologies allow to organise content with interactive aspect.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะการได้รับความร่วมมือและการช่วยเหลือ จากคนหลายฝ่าย คนแรกและผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ คือผู้ที่ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ได้ดำเนินการได้ คือคณะกรรมการพิจารณางานวิจัยของ คณะบริหารธุรกิจ และมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาวิจัยนี้ ที่อนุมัติให้ดำเนินการ พร้อมให้ทุนอุดหนุนในการทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

กลุ่มที่ 2 ที่นักวิจัยต้องขอขอบพระคุณอย่างสูง คือสมาชิกกลุ่มเกษตรกรรมอินทรีย์ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ยินดีเป็นผู้มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ด้วยการเล่าเรื่องอันมีคุณค่าให้นักวิจัยได้นำมาเสนอผลไว้ ณ ที่นี้ และต้องขอขอบคุณ คุณนันทวัน หาญดี และ คุณภูเพ็ชร สีเหลืองอ่อน เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาชุมชนที่อำนวยความสะดวกแนะนำนักวิจัยให้รู้จักกับสมาชิกในชุมชนที่ทำการศึกษา และอำนวยความสะดวกเรื่องที่พักระหว่างทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่ให้นักวิจัย

ลำดับต่อมาต้องขอขอบคุณ เพื่อน ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณก่อศักดิ์ นพรัตน์เรืองเด่น และ ภรรยา และคุณบุรณี สุนทรชัย ที่สนับสนุนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัย และร่วมเป็นเพื่อนเดินทางไปในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปร่วมสังเกตการณ์พื้นที่ในช่วงเวลา กลางคืน

สุดท้าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูงต่อท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ Prof Dr Gary Gorman และ Dr Brian Harmer ที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ในการทำวิจัยให้ และบิดา มารดาของผู้วิจัยที่ให้การสนับสนุน ความรัก และกำลังใจเสมอโดยข้าพเจ้าขออุทิศความดีทั้งหลายที่ได้จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แด่บิดา มารดา และท่านอาจารย์ทั้งสอง

คณะผู้วิจัย